

УДК 351:338.48

А. С. Близнюк,
к. держ. упр., докторант Міжрегіональної академії управління персоналом

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.7.103

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЮ СФЕРОЮ

А. Bliznyuk,
Ph.D., Ph.D. student of the Interregional Academy of Personnel Management

THE ROLE OF INFORMATION SUPPLY IN THE MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF RECREATIONAL SFERA

Здійснено науковий аналіз інформаційного регулювання, яке здійснюється частково через інформаційне забезпечення як окрему складову механізму державного управління рекреаційною галуззю, а також являє собою одну з форм психологічних методів управління. При цьому інформаційне забезпечення механізму державного управління розглянуто в контексті: ціннісного ресурсу, основною характеристикою якого є корисність; процесу постачання інформації та створення сприятливих (зручних) умов доступу до неї; товару, представленого на ринку інформаційних послуг. Проаналізовано роль інформаційного забезпечення як складової механізму державного управління рекреаційної сфери.

Визначено передумови розвитку інформаційних технологій в рекреаційній сфері. При дослідженні інформаційного забезпечення механізму державного управління рекреаційною галуззю розкрито питання його джерела з метою оптимізації процесу для досягнення поставлених цілей.

Виокремлено проблеми, які перешкоджають належному інформаційному забезпеченню сфери рекреації в Україні.

Наголошено на перспективності проведення моніторингу рекреаційного потенціалу який виступає складовою інформаційного забезпечення розвитку рекреації в регіоні. Зауважено, що комплексна оцінка рекреаційного потенціалу регіону передбачає інтегральну оцінку не лише рекреаційних ресурсів, а й матеріально-технічної бази галузі, рекреаційної місткості.

Обґрунтовано шляхи удосконалення інформаційного забезпечення механізму державного управління рекреаційною галуззю: розроблення переліку показників, які характеризують розвиток рекреаційної сфери як складової регіональної економіки, організації їх збирання; затвердження методичних рекомендацій з комплексної оцінки рекреаційного потенціалу території з метою проведення досліджень з визначення фактичного потенціалу окремих районів та населених пунктів, розроблення на цій основі рекреаційного паспорта області з метою підвищення ефективності управлінських рішень щодо розвитку рекреаційної сфери (зокрема фінансового забезпечення); комплексне використання інструментарій політики промоції рекреаційного продукту з метою ефективного використання рекреаційного потенціалу території.

A scientific analysis of information regulation is carried out partly through informational support as a separate component of the state management mechanism of the recreational industry, and also represents one of the forms of psychological methods of management. At the same time, information provision of the mechanism of public administration is considered in the context of: a valuable resource, the main characteristic of which is usefulness; the process of supplying information and creating favorable (convenient) conditions for access to it; goods presented in the market of information services.

The role of informational support as an integral part of the state management of recreational sphere mechanism is analyzed.

The preconditions of development of information technologies in the recreational sphere are determined, namely: the possibility of instantaneous transfer of financial resources and conclusion

of financial agreements for the provision of recreational services; globalization of world economic processes in the absence of clear models of global economy management; development of recreation systems based on the introduction of e-commerce and hotel reservation based on the international Internet information network; the presence of significant economic benefits in the application of information technology in recreational activities; investing significant funds in the implementation of e-commerce and new information technologies in the recreational sectors of the economy in foreign countries; adaptation of recreational systems organizations to symbiosis with their virtual competitors in the new conditions of world trade and economic relations and the emergence of virtual exchanges of e-commerce.

In the study of information provision of the state management mechanism of the recreational industry, the question of its source is disclosed in order to optimize the process for achieving the set goals.

The problems that impede the proper information provision of recreation sphere in Ukraine are outlined.

It is emphasized on the prospect of monitoring the recreational potential, which serves as an integral part of information provision for recreation development in the region. It is noted that a comprehensive assessment of the recreational potential of the region involves an integrated assessment not only of recreational resources, but also of the material and technical base of the industry, recreational capacity.

The ways of improvement of information provision of the mechanism of state management of the recreational sector are substantiated: development of a list of indicators characterizing the development of the recreational sphere as a component of the regional economy, organization of their collection; approval of methodological recommendations for the integrated assessment of the recreational potential of the territory for the purpose of conducting researches to determine the actual potential of individual regions and settlements; to develop on this basis a recreational passport of the region in order to increase the efficiency of management decisions regarding the development of the recreational sphere (in particular financial support); comprehensive use of the policy of promotion of a recreational product in order to effectively use the recreational potential of the territory.

Ключові слова: рекреація, рекреаційна сфера, рекреаційна система, інформація, рекреаційний комплекс, інформаційне забезпечення, рекреаційна інфраструктура, державне регулювання, механізми державного регулювання.

Key words: recreation, recreation sphere, recreational system, information, recreational complex, information provision, recreational infrastructure, state regulation, mechanisms of state regulation.

ВСТУП

В економіці України, вектор розвитку якої спрямований на активну інтеграцію у світове господарство, рекреаційна індустрія хоч і стає все більш значущою детермінантою соціально-економічного розвитку, але разом з тим за темпами свого розвитку залишає Україну на найнижчих рейтингових позиціях світового рекреаційного ринку. Одною із найголовніших причин цього, поряд із недосконалим правовим полем, відсутністю протекціонізму з боку держави, складною фіскальною політикою, а також недостатньою розбудовою необхідної інфраструктури, є низький рівень інформатизації рекреаційного ринку. Відтак питання вдосконалення інформаційного забезпечення як складової механізму державного управління рекреаційної сфери набуває особливої актуальності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Рекреаційний комплекс забезпечує зростаючий попит споживачів на задоволення своїх потреб в рекреаційних послугах, що вносить значний внесок у соціаль-

но-економічний розвиток країни за рахунок припливу інвестицій, збільшення числа робочих місць, покращення здоров'я населення, збереження та раціонального використання культурно-історичного та природної спадщини. Важливу роль при цьому відіграє система регулювання процесами надання послуг рекреаційного комплексу, методи і функції такої системи, суб'єктно-об'єктні відносини комплексу, зв'язки між обслуговуваними та інформаційними технологіями. Ці технології, володіючи високою здатністю до трансформації, дозволяють ефективно координувати динамічні ситуації, які властиві сфері рекреаційних послуг. Відтак еволюційна динаміка економічного розвитку сформулювала ряд передумов, котрі зумовлюють необхідність пошуку та впровадження нових методів, технологій, інструментів у системі регулювання розвитком рекреаційного комплексу країни.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інформацію справедливо відносять до ключового ресурсу державного управління, адже без неї немож-

ливе здійснення управлінської діяльності. Інформаційне регулювання здійснюється частково через інформаційне забезпечення як окрему складову механізму державного управління рекреаційною галуззю, а також являє собою одну з форм психологічних методів управління. При цьому інформаційне забезпечення механізму державного управління варто розглядати як: ціннісний ресурс, основною характеристикою якого є корисність; процес постачання інформації та створення сприятливих (зручних) умов доступу до неї; товар, представлений на ринку інформаційних послуг [2].

Застосування інформаційних технологій в рекреаційній сфері пов'язане з виникненням таких передумов: можливістю миттєвого переміщення фінансових ресурсів та укладення фінансових угод для надання рекреаційних послуг; глобалізацією світових економічних процесів за умови відсутності чітких моделей управління світовою економікою; розвитком рекреаційних систем на основі впровадження електронної торгівлі та бронювання готельних місць на базі міжнародної інформаційної мережі Інтернет; наявністю суттєвих економічних переваг при застосуванні інформаційних технологій у рекреаційній діяльності; інвестуванням значних коштів у впровадження електронної торгівлі та нових інформаційних технологій у рекреаційних секторах економіки в зарубіжних країнах; адаптацією організацій рекреаційних систем до симбіозу з їх віртуальними конкурентами в нових умовах світових торгово-економічних відносин і виникненням віртуальних бірж електронної комерції [1].

Нормативно-правовою основою інформаційного регулювання на регіональному рівні виступають Програми розвитку інформаційного простору регіонів. Важливим інструментом інформаційного регулювання є консультування рекреантів протягом їх перебування на території областей. Такі послуги варто здійснювати через рекреаційно-інформаційні центри, що відіграють суттєву роль у розповсюдженні інформації про рекреаційний потенціал регіону. Основне завдання таких центрів полягає у зборі інформації, моніторингу даних та їх аналізу, визначенні стратегічних цілей, формуванні банку даних рекреаційних продуктів, поширенні інформації про рекреаційні ресурси територіальних одиниць та сприянні більш ефективному їх використанню.

Основними суб'єктами (надавачами) інформації щодо рекреації можуть виступати: державні структури; недержавні (громадські) структури; суб'єкти підприємницької діяльності; міжнародні організації [3].

Першочерговим при дослідженні інформаційного забезпечення механізму державного управління рекреаційною галуззю є визначення його джерел з метою оптимізації процесу для досягнення поставлених цілей. Існують різні класифікації джерел інформації. Науковці виділяють декілька джерел, наприклад: персональні (сім'я, друзі, сусіди, знайомі тощо); комерційні (реклама, персонал фірми тощо); публічні (засоби масової інформації); емпіричні (досвід споживача) [4]. До того ж, джерело інформації залежить й від виду самої інформації. Відтак пропонуємо підхід до виділення джерел залежно від виду інформації, яка необхідна суб'єкту державного управління, а саме: інформація про рекреаційний потенціал регіону; рекламно-довідкова

інформація про рекреаційні продукти (види, ціни, особливості); рекламно-довідкова (систематизована) інформація про рекреаційні продукти зацікавлених суб'єктів рекреаційної діяльності; рекламно-довідкова інформація про рекреаційний потенціал території місцевих органів державної влади; статистичні дані про суб'єктів рекреаційної діяльності; аналітична інформація про рекреаційну сферу.

У контексті цього зауважимо, що систематизація джерел інформації дає змогу провести комплексний аналіз поточного стану та тенденцій розвитку рекреаційної сфери, а також визначити значення галузі для соціально-економічного розвитку відповідної території. Така інформація повинна бути основою для розроблення концепцій, стратегій і програм розвитку рекреаційної сфери та відобразити ефективність реалізованих управлінських рішень через виявлення тенденцій розвитку галузі.

Основою інформаційного забезпечення механізму державного управління рекреаційної сфери на регіональному рівні є показники, які характеризують потенціал розвитку рекреації в регіоні та рівень його використання. Такими групами показників є: показники, що характеризують рекреаційні ресурси регіону та забезпечують їх економічну та комплексну оцінку; показники загальної кількості та різновидів суб'єктів підприємницької діяльності в галузі рекреації, умов її здійснення; показники внутрішніх та зовнішніх рекреаційних потоків; показники обсягів діяльності суб'єктів підприємства на ринку рекреаційних послуг, економічної та соціальної ефективності розширення переліку та обсягів таких послуг (зростання доходів місцевого населення та доходів бюджетів місцевих рад, зменшення безробіття, покращення благоустрою помешкань та інфраструктури регіону загалом).

Надзвичайно важливою складовою інформаційного забезпечення розвитку рекреації в регіоні є моніторинг його рекреаційного потенціалу. Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу регіону передбачає інтегральну оцінку не лише рекреаційних ресурсів, а й матеріально-технічної бази галузі, рекреаційної місткості.

Відповідно розрізняють економічну, медико-біологічну, технологічну, економіко-географічну, соціальну, психолого-естетичну оцінки рекреаційного потенціалу регіону. Методики перелічених видів оцінки розроблені на досить високому науково-обґрунтованому рівні, проте кожна з них — лише у межах відповідної галузі, тоді як методики комплексної оцінки рекреаційного потенціалу є менш розробленими та мало адаптованими до конкретних територій. Водночас саме комплексна оцінка найкраще відповідає потребам державного управління, оскільки передбачає поєднання основних елементів галузевих оцінок, а її результати є інформаційним джерелом розвитку рекреаційної галузі регіону.

Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу регіону передбачає інтегральну оцінку не лише рекреаційних ресурсів, але й матеріально-технічної бази галузі (рекреаційної інфраструктури та інфраструктури загального призначення), рекреаційної місткості. Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу найбільш повно відображає можливості територій для розвитку рекреаційної галузі та може бути теоретичною базою здійс-

нення прикладних досліджень потенціалу. Метою такої оцінки є відображення того, що втрачає суспільство при відмові від рекреаційного використання території на користь інших видів господарської діяльності.

Важливим джерелом інформаційного забезпечення рекреаційної сфери є рекламно-довідкова інформація органів місцевої влади, яка в своїй сукупній реалізації виражає промоцію як одну з форм (складову) механізму державного управління рекреаційної сфери. Промоція рекреаційного продукту включає в себе широкі заходи, спрямовані на поширення інформації серед рекреантів, інвесторів, інших зацікавлених суб'єктів про рекреаційний потенціал території з метою ефективного його використання.

Ми переконані в тому, що інформаційні технології в рекреаційній галузі доцільно впроваджувати і розвивати на двох рівнях за узгодженими між собою планами — на державному (галузевому) рівні (повинні вирішуватись загальні проблеми, які неспроможні вирішити підприємства і організації рекреаційного бізнесу без централізованого узгодження дій і державної (в тому числі фінансової) підтримки) та на рівні підприємств і організацій рекреаційної бізнесу, де, необхідно створити власні інформаційні системи які мають доступ до відповідних ресурсів.

Інформаційне забезпечення повинне здійснюватись, у відповідності із такими принципами, як орієнтованість, гнучкість, інноваційність, адаптивність до єдиного світового інформаційного простору, релевантність, системність та функціональність, надійність, адекватність змінам в інформаційному просторі, зручність та простота використання, забезпечення рівності доступу для всіх суб'єктів кожного рівня, комплексність.

Для збору і накопичення інформації по регіону в сфері рекреації, відповідно зарубіжного досвіду, доцільно створити систему інформаційно-аналітичного забезпечення як частину державної інформаційної системи з початковою метою та такими завданнями: започаткування та розвитку обчислювальних регіональних мереж, які мають забезпечувати доступ до регіональних банків даних максимальній кількості користувачів; створення та введення регіональних баз даних ліцензійної, економічної, соціальної, організаційно-довідкової, екологічної та іншої інформації рекреаційної індустрії; забезпечення доступу до загальнодержавних та міжнародних інформаційно-обчислювальних систем баз даних у рекреаційній сфері.

Створення таких систем створюють можливість: мати постійний розрахунок показників з усіх напрямів рекреаційної діяльності, які інформуватимуть про роль та місце рекреаційної сфери регіону в Україні; якісне інформаційне забезпечення регіонального управління рекреаційною сферою на всіх рівнях; можливість залучити до вирішення соціальних та економічних проблем усі підприємства та організації рекреаційної сфери регіону, всі верстви та групи населення.

Варто зауважити, що для забезпечення повноти первинної інформації щодо суб'єктів рекреаційної діяльності на певній території доцільним є, на нашу думку, розробка і ведення відповідного реєстру. Його методологічну базу повинен забезпечити Департамент туризму та курортів, підтримку та актуалізацію інформацій-

ного фонду реєстру у регіонах — місцеві органи державної влади за активної участі громадських та інших організацій у рамках відповідних проектів. Таким чином, інформаційний фонд реєстру суб'єктів рекреаційної діяльності може служити первинною базою для маркетингу та реклами рекреаційних послуг регіону.

Пропонуємо розробити рекреаційний паспорт регіону. Такі методичні рекомендації повинні стати основоположними для розроблення рекреаційного паспорта області загалом чи окремих її районів. Основне призначення таких паспортів — поширення інформації про рекреаційний потенціал території. Користувачами такої інформації будуть інвестори, зарубіжні партнери (державні структури та громадські організації), а також потенційні рекреанти.

При цьому на основі інформації рекреаційних паспортів регіонів можна здійснювати міжрегіональний порівняльний аналіз, дати повну статистичну оцінку рекреаційного потенціалу країни, що суттєво вдосконалить інформаційне забезпечення механізму державного управління рекреаційною сферою.

Впровадження нових інформаційних технологій в рекреаційну сферу — необхідна передумова не тільки її розвитку та створення нових місць рекреаційного призначення, але й нормального існування та реалізації рекреаційного продукту. Рекреаційний продукт розробляється, пропонується, замовляється, продається в вигляді інформації, тобто купуються права на рекреаційні послуги. При цьому важливим є об'єктивність інформації, легкість доступу і оперативність її отримання, повнота, наочність, можливість інтерактивного оформлення замовлень і оплати послуг.

Сучасні інформаційні мережі та системи дозволяють ефективно реалізовувати такі функціональні напрями діяльності в сфері рекреації: довідкова діяльність; реклама рекреаційних можливостей; маркетинг послуг і рекреаційного продукту; замовлення і продаж рекреаційного продукту і послуг; моніторинг, аналіз та планування рекреаційної діяльності; розробка рекреаційного продукту; автоматизація роботи суб'єктів рекреаційної діяльності. Перші напрями можуть бути ефективно реалізовані з використанням глобальних інформаційних мереж та технологій електронного маркетингу.

Розвиток інформаційних технологій в рекреаційній сфері передбачає оптимізацію, по-перше, інформаційної інфраструктури, яка охоплює канали зв'язку (з глобальними інформаційними мережами, в першу чергу з мережею Інтернет; телефонного, мобільного телефонного, відео телефонного; кабельного і супутникового телебачення), комунікаційне обладнання (маршрутизатори, комутатори, концентратори), корпоративні та локальні інформаційні мережі, сервери мереж і баз даних.

По-друге, систематизацію бази даних рекреаційного профілю, котра охоплює: інформацію про організації, що надають рекреаційні послуги і дані по всім видам рекреаційних послуг; індивідуальні і колективні рекреаційні послуги; історичні і культурні об'єкти та можливості їх відвідування; готелі, пансіонати і санаторії та можливості їх замовлення; відпочинок і розваги та можливості їх здійснення; транспортні об'єкти та можливість замовлення квитків і транспортних засобів; соціально-економічні, географічні, кліматичні відомості тощо.

По-третє, модернізацію сайтів і порталів рекреаційного профілю в мережі Інтернет — забезпечують пошук і доступ до різнопланової інформації про рекреаційні об'єкти та послуги з можливостями вибору і замовлення потрібних послуг.

По-третє, застосування електронного маркетингу — забезпечує пошук, замовлення (бронювання), оформлення і оплату рекреаційних послуг з використанням засобів глобальних дистриб'юторних систем, мережі Інтернет, електронної пошти та інших мереж загально-го користування.

По-п'яте, задіяння рекламної діяльності, яка охоплює інформаційну діяльність, пов'язану з розповсюдженням серед замовників (і потенційних замовників) рекреаційних послуг достатньої і об'єктивної інформації в вигляді, який сприяє залученню до замовлення цих послуг.

По-шосте, автоматизацію діяльності рекреаційних організацій. Забезпечує автоматизовану розробку і планування маршрутів та турів з забезпеченням відповідних послуг, бухгалтерський облік і фінансові розрахунки, менеджмент, планування маркетингової діяльності, обробку статистичних даних.

По-сьоме, автоматизацію управління діяльності сфери рекреації — забезпечує програмно-інформаційну підтримку обліку, контролю, аналізу і планування діяльності.

Для удосконалення інформаційного забезпечення механізму державного управління рекреаційною галузю варто здійснити наступні заходи: удосконалити перелік показників, які характеризують розвиток рекреаційної сфери як складової регіональної економіки, організації їх збирання; затвердити методичні рекомендації з комплексної оцінки рекреаційного потенціалу території з метою проведення досліджень з визначення фактичного потенціалу окремих районів та населених пунктів, розроблення на цій основі рекреаційного паспорта області з метою підвищення ефективності управлінських рішень щодо розвитку рекреаційної сфери (зокрема фінансового забезпечення); удосконалити та комплексно використовувати інструментарій політики промоції рекреаційного продукту з метою ефективного використання рекреаційного потенціалу території.

ВИСНОВКИ

Отже, роль інформаційного забезпечення як важливої складової механізму державного управління рекреаційною галуззю особливо стрімко зростає в сучасних умовах інноваційного розвитку та становлення економіки знань. Інформаційне забезпечення як комплекс різних видів інформації, що характеризує країну, формують такі джерела, як інформація про рекреаційний потенціал країни, рекламно-довідкова інформація про рекреаційні продукти, рекламно-довідкова інформація про рекреаційні продукти зацікавлених суб'єктів рекреаційної діяльності, рекламно-довідкова інформація про рекреаційний потенціал території місцевих органів державної влади, статистичні дані про суб'єктів рекреаційної діяльності та рекреаційні потоки, аналітична інформація про рекреаційну сферу.

Відтак на сьогодні, існує необхідність реалізації довгострокової підпрограми розвитку інформаційно-аналітичних технологій як невід'ємної частини програми розвитку рекреаційної сфери в Україні. В програмному плані вищезазначені заходи можна поділити на такі групи: розвиток інформаційної інфраструктури (організація зовнішніх каналів зв'язку, представницької діяльності, підключення до глобальних дистриб'юторних мереж, туристичних і довідникових серверів та порталів); впровадження автоматизованих інформаційно-аналітичних систем і технологій (автоматизація моніторингу, аналізу і планування рекреаційної діяльності, організація мережних баз даних і довідникових систем електронного маркетингу і бронювання послуг; автоматизованих систем управління); інформаційно-рекламна діяльність (у глобальних інформаційних мережах, на міжнародних серверах і порталах).

Література:

1. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: монографія / М. Борушак. — Львів: ІРД НАН України, 2016. — 288 с.
2. Вуйцик О. Механізм державного регулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України / О. Вуйцик // Сучасні проблеми економіки та управління. — Львів: Апріорі, 2008. — 488 с.
4. Гулич О. Методика формування стратегій сталого соціально-економічного розвитку курортно-рекреаційних територій і туристичних центрів / О. Гулич; НАН України, Інститут регіональних досліджень. — Львів, 2008. — 52 с.
5. Шевченко Г. Підвищення стійкості національної економіки шляхом оптимізації розвитку рекреації / Г. Шевченко // Підвищення стійкості економіки в умовах геоекономічної нестабільності: національний та глобальний виміри: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 жовтня 2016 р.). — К. — 2016. — С. 31—34.

References:

1. Boruschak, M. (2016), Problemy formuvannia stratehii rozvytku turystychnykh rehioniv [Problems of formation of the strategy of development of tourist regions], IRDNAS of Ukraine, Lviv, Ukraine.
2. Vuytsik, O. (2008), Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання rozvytku rekreatsijno-turystychnoho kompleksu Ukrainy [The Mechanism of State Regulation of the Development of the Recreational-Tourist Complex of Ukraine], Apriori, Lviv, Ukraine.
3. Gulich, O. (2008), Metodyka formuvannia stratehij staloho sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku kurortno-rekreatsijnykh terytorij i turystychnykh tsentriv [Method of formation of strategies of sustainable socio-economic development of resort and recreational territories and tourist centers], National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Regional Studies, Lviv, Ukraine.
4. Shevchenko, G. (2016), "Improving the Sustainability of the National Economy by Optimizing the Development of Recreation", Pidvyschennia stijkosti ekonomiky v umovakh heoekonomichnoi nestabil'nosti: natsional'nyj ta hlobal'nyj vymiry: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. conf., pp. 31—34.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2019 р.